

**ÎNSEMNĂRI PRIVIND PARTICIPAREA PLUTONIERULUI
ADJUTANT BĂLĂ DUMITRU DIN BATALIONUL DE PAZĂ AL
PALATULUI REGAL LA PREGĂTIREA ȘI REALIZAREA
EVENIMENTELOR DE LA 23 AUGUST 1944**

*Dr. Daniel Silviu NICULAE**

***Scurtă expunere privind contribuția lui Bălă Dumitru la pregătirea și
înfăptuirea mărețului act istoric de la 23 august 1944
(fost în Batalionul de pază al Palatului - în echipa de arestare în ziua de
23 august 1944)***

Am fost militar de carieră de la 1 martie 1932 până la 30 decembrie 1947, când am fost trecut în cadrele de rezervă ale armatei. Mi-a plăcut meseria de ostaș și am făcut-o cu străjnicie cu dragoste și devotament față de țara mea, de neamul meu și de poporul muncitor din care mă trag. Fiind fiu de țăran sărac din județul Olt, comuna Traian, am cunoscut viața grea și opresiunile regimului burghezo-moșieresc din fragedă copilărie. Deși militar de carieră, fără acces la viața politică și cu un orizont politic limitat la acea vreme, am urmărit totdeauna cu simpatie lupta clasei muncitoare în ascensiunea sa spre notabilele sale idealuri de care astăzi ne bucurăm cu toții din plin, iar materializarea acelor simțăminte mi-a oferit perioada grea de pregătire și înfăptuire a marelui act istoric de la 23 August 1944 la care am participat nemijlocit. Când Partidul m-a cooptat în marea acțiune, aveam gradul de plutonier și aveam sarcina de a face securitatea apropiată a fostului rege Mihai, însoțindu-l pe acesta în toate ocaziile. Încă din vara anului 1943, când pentru prima oară s-a făcut legătura dintre Partid prin Lucrețiu Pătrășcanu și monarhie - era încă perioada când Partidul se străduia să unească sub conducerea sa toate elementele patriotice și utile marelui scop – activitatea mea a fost neîntreruptă și, în acea perioadă până la 23 August 1944 am avut următoarele sarcini primite în exclusivitate de la fostul rege Mihai: Cu mașinile siguranței statului, nr. 100-B, condusă de șoferul Nae Cismaru și 101-B condusă de șoferul Nae Brutus, ambele mașini și șoferi detașați pe lângă fosta casă regală aduceam la palat din anumite puncte dinainte stabilite, pe înalții demnitari care participau la conspirație, dintre care amintesc pe Lucrețiu Pătrășcanu, Emil Bodnăraș, pe nume conspirativ inginer Ceaușu, Titel Petrescu, Iuliu Maniu, Brătianu precum și alte personalități militare. De asemeni, primeam de la Mihai

*Asociația Istorică „Dimitrie Cantemir” – A.S.I.C. București, e-mail: danielniculaie@yahoo.com.

numele persoanelor ce trebuiau să vină la palat, fie la București sau Sinaia, le primeam, le conduceam la locul consfăturii.

Introduși în casa unde se puneau la punct acțiunile viitoare, aveam sarcina să fac securitatea locului, nepermițând nimănui accesul acolo, iar noaptea târziu, deseori chiar în zorii zilei, acele personalități erau duse cu aceleași mașini la locurile de unde fuseseră luați. Acele consfățuri conspirative începeau de obicei după orele 23.00. Din august 1943 și până în aprilie 1944, consfăturile erau sporadice, o perioadă au fost întrerupte, din cauza insistentei urmăriri a Siguranței antonesciene și a Gestapoului hitlerist¹.

Din aprilie 1944, întâlnirile acelor personalități politice au fost din ce în ce mai dese, mergând până la 2-3 săptămâni, iar din noaptea de 13/14 iunie 1944, când într-o casă conspirativă din Calea Moșilor nr. 105 (proprietatea Beger Safian), s-au întâlnit reprezentanții Partidului, ai palatului, ai armatei și al celorlalte fracțiuni politice și unde Partidul și-a impus programul mării acțiuni, pregătirile s-au intensificat mai mult și așa au fost până la desăvârșirea acțiunii în ziua de 23 August 1944.

În martie 1944, a fost transferat la palat ca prim adjutant regal, colonelul Emilian Ionescu cu care am acționat până la sfârșitul acelei perioade și acesta este în măsură dea relații complete asupra activității mele în perioada respectivă.

În ziua de 23 August 1944, evenimentele s-au succedat astfel:

- în jurul orei 10, Ion Antonescu cere audiență la rege și I se acordă pentru orele 16.00;

- la fel a procedat și Mihai Antonescu, cerând audiență care I se acordă pentru ora 15,30;

- este adusă la Casa nouă echipa de militari instruită de colonelul Emilian Ionescu și care avea să-i aresteze pe cei doi Antonești, echipa din care am făcut parte și eu. Ceilalți trei au rămas jos la demisol în frunte cu maiorul A. Dumitrescu, iar eu am trecut la locul meu în holul din fața salonului galben (salon situat în Casa Nouă unde se țineau consfăturile). La orele 13.00, am fost chemat de fostul rege Mihai și de secretarul acestuia, Mircea Ioanițiu, am urcat împreună la etaj și acolo, în fața seif-ului în care urma să-i închid pe cei doi Antonești, regele Mihai mi-a dat cheia și secretul încuietorii ușii seifului și ordinul ca după arestare să-i închid acolo;

¹Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare ANIC) Fond Ionescu Emilian, Dosar 18, f. 104.

- la ora 15.30, a sosit Mihai Antonescu escortat de două mașini care au parcat în fața palatului (statuia lui Carol I). La intrarea în palat a fost primit de colonelul Emilian Ionescu și condus la Casa Nouă la fostul rege Mihai. A urmat o scurtă audiență la care a asistat și generalul Sănătescu, în cursul căreia Mihai Antonescu a solicitat fostului rege Mihai permisiunea plecării sale la Cairo, unde spunea el, că este așteptat de Stirbei și Vișoianu pentru a trata armistițiul și că în acest scop avea deja pregătit un avion. Era evidentă intenția lui care nu i-a reușit, a fost reținut la palat în așteptarea sosirii lui Ion Antonescu;

- la ora 16.05 a sosit la palat și Ion Antonescu escortat de trei mașini, el venind în mașina blindată ce-i fusese făcută cadou de Hitler. Mașinile au fost parcate tot în fața palatului în rând cu cele care-l escortaseră pe Mihai Antonescu. La intrarea în palat a fost primit de același prim adjutant regal, colonelul Emilian Ionescu și condus la Casa Noua unde era așteptat de fostul rege Mihai, Sănătescu și Mihai Antonescu. Eu l-am primit la intrarea în casa nouă, i-am deschis ușa, a intrat în hol, la intrare s-a împiedicat de un covoraș care se afla acolo și a schițat un gest superstițios, i-am deschis ușa la salonul galben (salonul de audiențe din acea casă), a intrat în salon, am închis ușa, colonelul Emilian Ionescu a trecut în sufragerie, care era vecin cu salonul galben și comunica în ele printr-o ușă cu draperie, în spatele acestei draperii s-a instalat dânsul, pentru a urmări mersul discuțiilor. În tot acest timp eu am stat de pază în hol în fața salonului galben. După 45 de minute de discuții, a ieșit din salon fostul rege Mihai și simulând că și-a uitat tabacherea în birou, a mers acolo. Acest birou al lui Mihai era vis-a-vis de Salonul Galben și acolo se aflau: Mocsony-Stircea, Niculescu-Buzești, Ioanițiu I, generalul Aldea, iar scopul ducerii lui acolo era să le spună opinia lui Ion Antonescu de a merge până la capăt cu Hitler².

În acest scurt interval de timp, Mocsony-Stircea i-a adus la cunoștință suveranului cuvântul Partidului Comunist Român de a trece imediat la arestarea celor doi Antonești, fără a mai aștepta ziua de 26 august cum fusese dinainte stabilită. Fostul rege s-a înapoiat în Salonul Galben și în treacăt ne-a spus „Gata”. Întors în salon, regele Mihai i-a adus la cunoștință lui Antonescu punctul de vedere al forțelor de eliberare națională, în urma cărora l-a declarat demis din funcția de conducător al statului.

În același timp, colonelul Emilian Ionescu a chemat restul echipei de jos și toți patru ne aflam în fața intrării în salon. La un semn al colonelului

²Ibidem, f.105.

Emilian Ionescu, ieșit din sufragerie în acest scop, eu am bătut la ușă, am deschis, am intrat în salon toți patru, am salutat pe fostul suveran, după care acesta a plecat din salon în biroul său unde se aflau ceilalți amintiți mai sus. În acest moment în salon se aflau Ion și Mihai Antonescu, generalul Sănătescu și echipa de arestare. Echipa, conform instrucțiunilor, s-a împărțit în două încadrând pe cei doi Antonești și anume, doi în fața lor și doi în spatele lor. Fiind la curent cu toată pregătirea și având cheile de la seif, m-am adresat celor doi Antonești cu vă rog să mă urmați! Acest fapt a dezlănțuit pe Ion Antonescu, țipând la mine și amenințând pe toți, apoi s-a adresat lui Sănătescu cu întrebarea „Ce înseamnă asta Sănătescule? Venim ca oameni cinstiți și voi ne tratați ca niște bandiți?” La care Sănătescu a răspuns: „Este înalt ordin să fiți arestați”. În acest timp, Ion Antonescu a introdus mâinile în buzunar și conform instructajului, pentru a preveni orice încercare de ripostă, plutonierul Rusu Dumitru care se afla în spatele lui, l-a prins de coate, fapt ce a declanșat o serie de noi amenințări din partea lui Ion Antonescu și surprinzător un „ia mâna de pe domnul mareșal exprimat de Sănătescu și care a produs un moment de descumpănire în rândul echipei. De după perdeaua din sufragerie a apărut colonelul Emilian Ionescu și cu ordinul scurt „Executarea”, momentul amintit mai sus a trecut fulgerător. Cu greu, sub ploaia de amenințări și insultări ale lui Ion Antonescu, am reușit să-i scoatem în hol, unde se aflau, în fața ușii de la ieșire spre palatul mare, Macsony-Stîrcea și Mircea Ioanițiu, ambii cu pistoalele în mână și cu mâinile la spate. I-a privit, i-a sfidat și i-a scuipat. Mai mult împinși decât de voie, i-am determinat să urce scara la etaj, ordinea urcării fiind: Bălă Dumitru, adică subsemnatul, Ion și Mihai Antonescu, urmați de maior Dumitrescu Anton, plutonier Rusu Dumitru și sergent major Cojocaru Dinu. Ajunși în salonul unde era montat seiful în care urmau să fie închiși, am deschis ușa seifului și i-am somat să intre. Amenințările nu conteneau, că mâine vom fi cu toți spânzurați în Piața Palatului și, să fie convinsă toată lumea, că o făceau dacă în acest uriaș angrenaj organizat și condus de partid se defecta cea mică roțiță, se producea cea mai neînsemnată trădare. Dar totul a mers ca un ceas de mare precizie. Până în fața seifului, nimeni din echipă nu a scos pistolul, aici însă numai după ce am scos pistolul i-am determinat să intre în seif. Am închis ușa la seif, am răsucit butoanele, am încuiat ușa cu cheia. Operațiunea arestării fusese încheiată. A urmat arestarea gărzii care îi însoțea pe cei doi Antonești, operațiune înfăptuită de căpitanul Teodorescu Gheorghe conform dispozițiilor primite.

În sfârșit s-a procedat la arestarea guvernului Antonescian, operațiune la care de asemenea am contribuit³.

Încă de la primele rânduri ale scurtei relatări a evenimentelor de la 23 august 1944, Bălă Dumitru recunoaște că nu avea o perspectivă a efectelor politico-militare ale arestării guvernului Antonescu, însă a fost mândru că a participat la această arestare. Oare cum s-ar fi simțit, ca un bun ostaș, dacă ar fi aflat despre soarta celor 150.000 de soldați, 6000 de subofițeri și ofițeri luați prizonieri de către sovietici, noii noștri aliați? Sau despre faptul că ar fi putut fi parte a unei trădări? Probabil că istoricii vor da o interpretare corectă a acestor evenimente de la 23 august 1944 în baza documentelor de arhivă. Până atunci, însă, reconstituim, pas cu pas, declarație cu declarație, document cu document, una dintre cele mai mari erori politico-militare din istoria recentă a României.

***NOTES ON THE PARTICIPATION OF THE ADJUTANT PLATOONER
DUMITRU BALA FROM THE GUARD BATTALION OF THE ROYAL
PALACE IN THE PREPARATION AND REALIZATION OF THE
EVENTS FROM AUGUST 23, 1944***

-abstract-

Keywords: August 23, 1944, Second World War, King Michael, Ion Antonescu, Romanian Communist Party

Were the decisions taken on the afternoon of August 23, 1944 the result of errors regarding the correct assessment of the international political-military situation? Was it an act of betrayal given that various Romanian diplomats and politicians, with the acceptance of the government led by Ion Antonescu, initiated contacts and discussions on Romania's exit from the war and the conclusion of an armistice? Opinions are divided. It is obvious, however, that the events of August 23, 1944, at the Royal Palace, were the result of a lack of knowledge and correct analysis of the military situation on the Moldovan front, of the international political-military situation to which the personal contribution of King Michael was added, characterized by an unjustified precipitation in the decision to arrest Ion Antonescu and Mihai Antonescu this fact has placed Romania in an ingrate position on the international political scene, that of the capitulation without conditions. An active participant in the realization of the events at the Royal Palace was Bala Dumitru, whose exposure we reproduce below.

³*Ibidem*, f.106.